

LAUSUNTO: Hallituksen esitys laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/36258/2023

Diakonissalaitos kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Diakonissalaitos on yleishyödyllinen säätiökonserni, joka rakentaa oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. 157-vuotias säätiö tarjoaa yhdessä omistamansa yhteiskunnallisen yrityksen Rinnekotien kanssa vaikuttavia sosiaali- ja terveyspalveluja erityistä tukea tarvitseville ihmisille. Toiminnasta saadulla tuotolla tuemme kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia yleishyödyllisen työmme kautta.

Yleistä

Diakonissalaitoksen nuortenpalvelu Vamos on 15 vuoden ajan auttanut lähes 16 000 nuorta takaisin muiden ihmisten pariin, kouluun ja töihin. Olemme toimineet Nuotti-valmennuksen palveluntuottajana vuodesta 2018 lähtien.

Nuorten ammatillisen kuntoutuksen valmennus eli ns. Nuotti-valmennus on osoittautunut erittäin tehokkaaksi ja tulokselliseksi työkaluksi hyvinvoinnin vahvistamisessa erityisesti niiden nuorten osalta, jotka tulevat valmennukseen kaikkein hankalimmassa elämäntilanteessa. Valmennus on selkeä investointi tulevaisuuteen ja sen vaikutukset ulottuvat kauas yli yksittäisten valmennusjaksojen.

Jos esimerkiksi Nuotti-valmennus leikataan 100 nuorelta, kuluja säästyy laskelmiemme mukaan noin 340 000 euroa. Samaan aikaan yhteiskunnallisena hyötynä menetetään noin 1 380 000 euroa, jos tilannetta katsotaan viisi vuotta valmennuksen päättymisen jälkeen. Valmennuksella on siis merkittävä positiivinen vaikutus niin valmennettavan henkilökohtaisen toimeentulon kuin kansantaloudenkin näkökulmasta. Lisäksi Nuotti-valmennus on auttanut nuoria parantamaan työllistymismahdollisuuksiaan ja kouluttautumaan. Nämä pitkälle kantavat vaikutukset tulee ottaa huomioon lainvalmistelussa.

Tämä matalan kynnyksen apu ilman diagnoosia on siis aidosti vaikuttava ja nopea tapa auttaa nuoria ja johtaa myös usein nuorten siirtymiseen koulutus- ja työpoluille.
On hyvin kannatettavaa, että esityksen mukaan sairaus- tai vammadiagnoosia

ei jatkossakaan edellyttäisi. Oikein kohdennettuna Nuotti-valmennus keventää nuoren tarvitsemia sote-palveluja ja parantaa eri palvelujen yhteisvaikutuksia.

Myöntämisedellytysten tarkentamisesta

On vaikuttavuuden näkökulmasta tärkeää, että tuki kohdennetaan oikea-aikaisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Diakonissalaitoksen mielestä tuen tarkempi kohdentaminen nimenomaan niille työn ja koulutuksen ulkopuolella oleville nuorille, joiden toimintakyky on olennaisesti heikentynyt ei lähtökohtaisesti ole ongelmallista. Olennaista on, että rajaukset ovat selkeät ja niitä sovelletaan yhdenmukaisesti niin, että ne myös tukevat ammattilaisten kykyä ohjata oikeat nuoret kuntoutuksen piiriin, eivätkä aseta ketään eriarvoiseen asemaan.

Kuntoutusrahasta

Hallituksen tehdessä heikentäviä muutoksia useisiin etuuksiin, kuten esimerkiksi asumis- ja toimeentulotukeen, on tärkeää, että leikkausten kokonaisvaikutukset arvioidaan haavoittuvammassa asemassa olevien näkökulmasta. Esityksessä mainitaan, että “muutoksen seurauksena sosiaaliturvaetuuksien varassa elävien ja kuntoutustarpeessa olevien nuorten toimeentulon arvioidaan heikentyvän jossain määrin nykyisestä” (s.21). Diakonissalaitos on huolissaan siitä, miten eri leikkausten yhteisvaikutukset vaikuttavat nuorten toimeentuloon ja sitä kautta myös kokonaisvaltaisesti hyvinvointiin.

Sosiaaliturvan rooli toimeentulon turvaamisessa korostuu valmennukseen tulleilla nuorilla. Vamokseen vuonna 2023 tulleista nuorista 44 % sai pääasiallisen tulonsa toimeentulosta, kuntoutustuesta tai -rahasta tai sairauspäivärahasta. Toisaalta taas Nuotti-valmennukseen osallistumisen jälkeen pitkäaikaistyöttömien osuus puolittui, opintotuen saajien määrä lähes kaksinkertaistui, kuntoutusrahan saajien määrä puolittui, ja palkka ensisijaisena toimeentulona nelinkertaistui verrattuna lähtötilanteeseen.

Esityksessä arvioidaan (s. 25), että joissain tapauksissa kuntoutusrahan poistuminen voi vähentää nuorten hakeutumista valmennuksen piiriin. Niissä yksittäisissä tilanteissa, missä nuori on hakeutunut valmennukseen saadakseen kuntoutusrahaa, kuntoutusrahan poistuminen voi myös tuoda positiivisia muutoksia sopivien ja aidosti motivoituneiden nuorten hakeutumisiksi valmennukseen ja tehdä kuntoutusprosessista entistäkin vaikuttavampaa.

Lisäksi huhtikuussa 2024 tehtyjen leikkausten jälkeen kuntoutusraha ei muutoinkaan ole juuri suurempi kuin muut nuorten etuudet, pois lukien opintotuki. Tällöin voi olla

selkeämpää, että nuori on valmennuksen aikana niillä etuuksilla, jotka hänelle kuuluisivat ilmankin Nuotti-valmennusta. Valmennuksen aikana valmentajat voivat auttaa nuoria hakeutumaan heille kuuluvien etuuksien äärelle, jotta toimeentulo ei vaarannu kohtuuttomasti.

Lisätietoja:

Miinukka Tuominen-Hakoila, vaikuttamistyön päällikkö, miinukka.tuominen-hakoila@hdl.fi, 040 705 8256

Jenni Oliveira, palvelualuejohtaja, jenni.oliveira@hdl.fi, +358504121400